

บทที่ 1

บทนำ

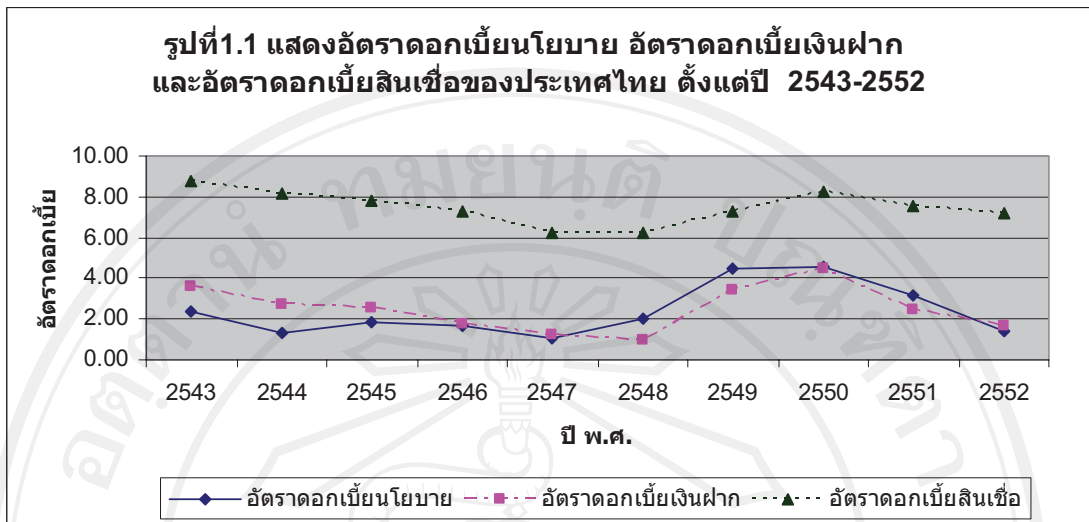
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นสถาบันการเงินระดับชาติ ที่มีบทบาทและหน้าที่ในการควบคุม นโยบายการเงินของรัฐบาล เพื่อลดหรือขยายปริมาณเงินและเครดิตให้เป็นไปตามภาวะเศรษฐกิจ ของประเทศ ซึ่งมีหน้าที่ รักษาเสถียรภาพทางการเงิน ดำเนินนโยบายการเงินที่เหมาะสมต่อ เศรษฐกิจ เพื่อก่อให้เกิดเสถียรภาพทางการเงินทั้งภายในและภายนอกประเทศ กำกับดูแลสถาบัน การเงิน ตรวจสอบการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุนและบริษัทเครดิตฟองซิเอร์ กิจการวิเทศนกิจ บริษัทบริหารสินทรัพย์ ผู้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตที่มีใช้สถาบันการเงินและ บริษัทข้อมูลเครดิตให้มีความมั่นคง ได้มาตรฐานสากล เป็นนายธนาคารและที่ปรึกษาด้านนโยบาย เศรษฐกิจของรัฐบาล ให้บริการธุรกิจธนาคารแก่ส่วนราชการรัฐวิสาหกิจ เช่น การรับฝากเงิน การ ให้กู้ยืม การโอนเงิน การซื้อขายเงินตราต่างประเทศ เป็นนายธนาคารของสถาบันการเงิน การรับ ฝากเงินและเก็บรักษาเงินสำรองตามกฎหมายของสถาบันการเงิน เป็นผู้ให้กู้ยืมแหล่งสุดท้ายแก่ สถาบันการเงินที่ขาดสภาพคล่อง กำหนดนโยบาย พัฒนา และดำเนินงานระบบการชำระเงินของ ประเทศ บริหารเงินสำรองระหว่างประเทศให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีสภาพคล่อง ปลอดภัยและมี ระดับที่เหมาะสม ตลอดจนรักษาไว้ซึ่งทุนสำรองเงินตราตามกฎหมายเพื่อแลกเปลี่ยนทั่วถึงประเทศ รวมทั้งดูแลการเสถียรภาพและความน่าเชื่อถือของเงินบาท จัดพิมพ์และออกใช้ธนบัตรเพื่อเป็น สื่อกลางในการหมุนเวียนของธนบัตรให้มีปริมาณที่เพียงพอและเหมาะสมกับภาวะเศรษฐกิจ

อัตราดอกเบี้ยนโยบายเป็นอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมในตลาดซื้อคืนพันธบัตร (Repurchase Rate) เป็นอัตราดอกเบี้ยที่ใช้ในการกู้ยืม โดยการซื้อขายพันธบัตรที่มีสัญญาซื้อ / ขายคืนพันธบัตรที่ ใช้เป็นหลักทรัพย์วางประกัน ได้แก่ พันธบัตรรัฐบาล พันธบัตรรัฐวิสาหกิจที่กระทรวงการคลังค้ำ ประกันเงินต้นและดอกเบี้ยของสถาบันการเงินที่เป็นสมาชิกในตลาดซื้อคืนพันธบัตร โดยมี คณะกรรมการนโยบายการเงิน หรือ กนง. ซึ่งเป็นหน่วยงานกำกับของธนาคารแห่งประเทศไทยเป็น ผู้ดูแล พร้อมทั้งเป็นนายทะเบียนและตัวแทนการรับจ่ายเงินซึ่งถือว่าเป็นคู่สัญญาโดยตรงกับผู้ซื้อ และผู้ขาย โดยระยะเวลาการกู้ยืมจะเป็น 1 วัน 7 วัน 14 วัน 1 เดือน 2 เดือน 3 เดือน และ 6 เดือน ทั้งนี้ธนาคารแห่งประเทศไทยใช้อัตราดอกเบี้ยตลาดซื้อคืนระยะ 1 วัน เป็นอัตราดอกเบี้ยนโยบาย

ในการส่งสัญญาณการดำเนินนโยบายทางการเงินซึ่งสามารถสะท้อนการบริหารสภาพคล่องระยะสั้นของสถาบันการเงินในตลาดเงินได้ดียิ่งขึ้นและเป็นการเปิดโอกาสให้อัตราดอกเบี้ยระยะสั้นได้เคลื่อนไหวตามการคาดการณ์ทิศทางอัตราดอกเบี้ยอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นภายใต้กรอบเงินเฟ้อ (Inflation Targeting) คณะกรรมการนโยบายการเงินเป็นผู้กำหนดเป้าหมายอัตราเงินเฟ้อ โดยใช้อัตราเงินเฟ้อพื้นฐาน (Core Inflation) เป็นเป้าหมาย สำหรับประเทศไทย คณะกรรมการนโยบายการเงินกำหนดช่วงอัตราเงินเฟ้อพื้นฐานให้อยู่ในช่วงระหว่าง ร้อยละ 0 - ร้อยละ 3.5 กรณีที่อัตราเงินเฟ้อพื้นฐานมีสัญญาณจะอยู่นอกเป้าหมายที่กำหนด ธนาคารแห่งประเทศไทย โดยคณะกรรมการนโยบายการเงิน จะส่งสัญญาณว่าอัตราดอกเบี้ยโดยทั่วไปโดยเฉพาะอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมและเงินฝากของสถาบันการเงินควรเพิ่มขึ้นหรือลดลงโดยส่งสัญญาณผ่านอัตราดอกเบี้ยนโยบาย (Key Policy Rate) คือ อัตราดอกเบี้ยซื้อคืนพันธบัตรรัฐบาลระยะ 1 วัน เป็นการทำธุรกรรมที่เรียกว่า การซื้อขายในตลาดเปิด โดยธนาคารแห่งประเทศไทยจะทำการซื้อขายหลักทรัพย์ เช่น พันธบัตรรัฐบาล พันธบัตรธนาคารแห่งประเทศไทย หลังจากที่คณะกรรมการนโยบายการเงินตัดสินใจปรับอัตราดอกเบี้ยซื้อคืนพันธบัตรระยะ 1 วัน ขึ้นหรือลงแล้ว อัตราดอกเบี้ยการกู้ยืมเงินในตลาดซื้อคืนพันธบัตรรัฐบาลระยะเวลาต่างๆ คือ อายุ 1, 7, 14 วัน อายุ 1 - 3 เดือน จะเปลี่ยนแปลงเพิ่มสูงขึ้นหรือต่ำลงตาม ส่งผลให้ต้นทุนทางการเงินของสถาบันการเงินเปลี่ยนแปลงขึ้นลงตามไปด้วย เนื่องจากสถาบันการเงินกู้ยืมผ่านตลาดซื้อคืนพันธบัตรเพื่อบริหารสภาพคล่อง

การเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยนโยบายมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการให้ระดับราคาสินค้าและบริการมีเสถียรภาพ โดยเฉพาะต้องการบริหารไม่ให้อัตราเงินเฟ้อเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วหรือมากเกินไปจนกระทบต่อการเสื่อมถอยของอำนาจซื้อของภาคครัวเรือนและภาคธุรกิจ ในระบบเศรษฐกิจที่ใช้อัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัว (Managed Float) อัตราแลกเปลี่ยนสามารถแข็งค่าหรืออ่อนค่าได้ตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อการขยายตัวของอัตราเงินเฟ้อ โดยเฉพาะในกรณีที่ค่าเงินมีแนวโน้มอ่อนค่าลงต่อเนื่องซึ่งอาจจะเป็นผลจากการแข็งค่าของเงินดอลลาร์สหรัฐฯ อัตราดอกเบี้ยของสหรัฐฯ เพิ่มสูงขึ้น หรือราคาน้ำมันในตลาดโลกสูงขึ้นมาก ฯลฯ ส่งผลให้ราคานำเข้าทั้งสินค้าสำเร็จรูป สินค้าขั้นกลางเพื่อใช้ในการผลิตและวัตถุดิบสูงขึ้น และท้ายที่สุดจะส่งผลกระทบต่ออัตราเงินเฟ้อที่เกิดจากแรงผลักดันด้านต้นทุนเพิ่มขึ้น (Cost Push) การปรับอัตราดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นจะส่งผลให้เงินบาทแข็งค่าขึ้นหรือไม่อ่อนค่าลงไปมากจนส่งผลกระทบต่อขยายตัวของอัตราเงินเฟ้อ

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

จากรูปที่ 1.1 แสดงอัตราดอกเบี้ยนโยบาย อัตราดอกเบี้ยเงินฝากและอัตราดอกเบี้ยสินเชื่อของประเทศไทย ตั้งแต่ปี 2543-2552 จะเห็นได้ว่าการปรับตัวและการเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยนโยบาย อัตราดอกเบี้ยเงินฝาก และอัตราดอกเบี้ยสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ (ธนาคารยูโอบี จำกัด (มหาชน)) จะปรับตัวไปในทิศทางเดียวกัน ในอัตราที่แตกต่างกัน โดยอัตราดอกเบี้ยนโยบายจะเป็นตัวนำในการปรับตัว ซึ่งธนาคารพาณิชย์นำดอกเบี้ยนโยบายมาอ้างอิงในการปรับอัตราดอกเบี้ยเงินฝาก และอัตราดอกเบี้ยสินเชื่อของธนาคาร

อัตราดอกเบี้ยนโยบายจัดเป็นต้นทุนตัวหนึ่งของธนาคารพาณิชย์ต่างๆ เนื่องจากธนาคารพาณิชย์จะกู้ยืมเงินจากธนาคารแห่งประเทศไทย ไม่ว่าจะเพื่อกันเงินสำรองที่ต้องทำกับธนาคารแห่งประเทศไทยทุกสิ้นวันตามกฎหมายหรือเพื่อบริหารสภาพคล่องของตน ดังนั้นเมื่อต้นทุนในการกู้ยืมของธนาคารพาณิชย์ปรับตัว ไม่ว่าจะขึ้นหรือลดลงก็จะส่งผลให้อัตราดอกเบี้ยในท้องตลาดทั้งดอกเบี้ยเงินกู้และดอกเบี้ยเงินฝากปรับตัวตามไปด้วย การปรับเพิ่มอัตราดอกเบี้ยนโยบายเป็นการส่งสัญญาณนโยบายการเงินของธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ต้องการให้อัตราดอกเบี้ยเงินฝากเพิ่มขึ้น หากมีธนาคารพาณิชย์ใด ไม่ปรับเพิ่มอัตราดอกเบี้ยเงินฝาก เงินฝากก็จะไหลออกไปฝากยังธนาคารพาณิชย์อื่นที่ให้ดอกเบี้ยสูงกว่า ทำให้ขาดสภาพคล่อง ขณะเดียวกันธนาคารพาณิชย์ก็ปรับอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ให้สูงขึ้นตามต้นทุนดอกเบี้ยเงินฝากที่เพิ่มขึ้น อัตราดอกเบี้ยเงินฝากที่เพิ่มขึ้นจะเป็นแรงจูงใจให้คนฝากเงินมากขึ้น ใช้จ่ายน้อยลง ขณะที่อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่สูงขึ้นทำให้คนกู้เงินน้อยลง ไม่ว่าจะกู้เพื่อการบริโภคหรือลงทุน ส่งผลให้การใช้จ่ายซื้อสินค้าและบริการโดยรวมของเศรษฐกิจลดต่ำลง ลดแรงกดดันต่อเงินเฟ้อ ช่วยให้ระดับราคาสินค้าและบริการทั่วไปมีโอกาสทรงตัวและมีแนวโน้มลดลง ในทางตรงกันข้าม ถ้าอัตราดอกเบี้ยเงินฝากลดลง จะไม่จูงใจให้คนฝากเงิน

มากนัก การใช้จ่ายจะมากขึ้น ขณะที่อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ลดลงทำให้คนกู้เงินมากขึ้น ไม่ว่าจะกู้เพื่อการบริโภคหรือลงทุน ส่งผลให้การใช้จ่ายซื้อสินค้าและบริการโดยรวมของเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้น ช่วยให้ระดับราคาสินค้าและบริการทั่วไปมีโอกาสเพิ่มสูงขึ้น

อย่างไรก็ตามการปรับตัวของอัตราดอกเบี้ยเงินกู้และเงินฝาก อาจจะมีมากกว่าหรือน้อยกว่าการประกาศเพิ่มขึ้นหรือลดลงของอัตราดอกเบี้ยนโยบายขึ้นอยู่กับส่วนต่างของอัตราดอกเบี้ยนโยบาย ความเสี่ยงในแง่ของต้นทุนและโอกาสในการบริหารเงินของแต่ละธนาคารพาณิชย์

ธนาคารแห่งประเทศไทย จะให้ธนาคารพาณิชย์กู้เงินเพื่อเสริมสภาพคล่อง โดยมีพันธบัตรเป็นหลักประกันนั้นซึ่งมีขั้นตอนดังนี้ :

1. ธนาคารพาณิชย์จะต้องได้รับการพิจารณาอนุมัติเป็นสมาชิกร่วมลงทุนหรือกู้เงินได้จากธนาคารแห่งประเทศไทยก่อน
2. เมื่อธนาคารพาณิชย์ขาดสภาพคล่อง จะต้องทำหนังสือขอกู้เงินถึงธนาคารแห่งประเทศไทย โดยระบุจำนวนเงินที่ขอกู้พร้อมเสนออัตราดอกเบี้ยและจำนวนวันที่จะคืนเงินกู้ เช่น 1 วัน 7 วัน หรือ 14 วัน เป็นต้น พร้อมแจ้งรายละเอียดของพันธบัตรที่ใช้เป็นหลักประกันด้วย โดยธนาคารแห่งประเทศไทย จะเปิดรับพิจารณาทุกวันทำการราชการ เวลา 9.30 – 9.45 น.เท่านั้น
3. หลังจากเวลา 9.45 น.ธนาคารแห่งประเทศไทย จะพิจารณาว่าธนาคารพาณิชย์ใดเสนออัตราดอกเบี้ยสูงสุด ก็จะจัดสรรให้เรียงตามลำดับไป และจะโอนเงินเข้าบัญชีของธนาคารนั้นๆ ภายในวันเดียว
4. ตามระเบียบของธนาคารแห่งประเทศไทย ธนาคารพาณิชย์จะต้องนำพันธบัตรซึ่งมีมูลค่าร้อยละ 99 ของวงเงินที่ขอกู้ในแต่ละครั้ง มาเป็นหลักประกัน
5. เมื่อครบกำหนดการกู้ยืมเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย จะดำเนินการตัดบัญชีเพื่อชำระเริ่มต้นพร้อมอัตราดอกเบี้ยคืนธนาคารแห่งประเทศไทย โดยผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ทันที
6. การคิดต้นทุนของธนาคารพาณิชย์ ขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารจัดการและการหาแหล่งเงินทุนที่ต่ำ แต่โดยปกติทั่วไปอยู่ที่ร้อยละ 2 – 3 ดังนั้น ถ้าธนาคารพาณิชย์ได้กู้เงินจากธนาคารแห่งประเทศไทย โดยมีพันธบัตรเป็นหลักประกัน จะเท่ากับ อัตราดอกเบี้ยนโยบายซึ่งเท่ากับร้อยละ 1.25 บวกด้วยต้นทุนร้อยละ 2 – 3 จะเท่ากับร้อยละ 3.25 – 4.25

ดังนั้น การปรับลดหรือเพิ่มอัตราดอกเบี้ยนโยบายของธนาคารแห่งประเทศไทย จึงเป็นการส่งสัญญาณให้ทราบถึงแนวโน้มของอัตราดอกเบี้ยในท้องตลาดทั้งอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมและอัตราดอกเบี้ยเงินฝากว่าจะขึ้นหรือเป็นไปในทิศทางเดียวกับอัตราดอกเบี้ยนโยบายอย่างไร ซึ่งทำให้นักธุรกิจ นักลงทุนหรือประชาชนทั่วไปสามารถวางแผนและกำหนดนโยบายทางการเงินได้ในอนาคต

ดังนั้นในการศึกษานี้จะทำการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างอัตราดอกเบี้ยซื้อคืนพันธบัตรและอัตราดอกเบี้ยสินเชื่อและอัตราดอกเบี้ยเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย ว่ามีความสัมพันธ์ไปในทิศทางใด

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์และทิศทางระหว่างอัตราดอกเบี้ยนโยบายกับอัตราดอกเบี้ยสินเชื่อและอัตราดอกเบี้ยเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย (ธนาคาร ยูโอบี จำกัด(มหาชน))

1.3 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

- 1 ธนาคารพาณิชย์และผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถตั้งรับในการดำเนินธุรกิจที่มีความเกี่ยวข้องกับอัตราดอกเบี้ย เพื่อสามารถรับมือกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ยนโยบายโดยจะส่งผลต่ออัตราดอกเบี้ยสินเชื่อและอัตราดอกเบี้ยเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย
- 2 ผู้ที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางในการวางแผนนโยบายการกำหนดอัตราดอกเบี้ยโดยเฉพาะภาครัฐบาลจะสามารถวางแผนและกำหนดนโยบายทางการเงินได้อย่างถูกต้อง

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราดอกเบี้ยนโยบายและอัตราดอกเบี้ยสินเชื่อและอัตราดอกเบี้ยเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลทศวรรษปฏิวัติไตรมาศของอัตราดอกเบี้ยนโยบายจากธนาคารแห่งประเทศไทย และอัตราดอกเบี้ยสินเชื่อและอัตราดอกเบี้ยเงินฝากจากธนาคารยูโอบี จำกัด ในช่วงปี พ.ศ.2543 – 2552

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

ดอกเบี้ยเงินฝาก หมายถึง ผลตอบแทนที่ธนาคารหรือสถาบันการเงินให้กับผู้เป็นเจ้าของเงิน โดยดอกเบี้ยเงินฝากของธนาคารแบ่งเป็นดอกเบี้ยออมทรัพย์ และดอกเบี้ยเงินฝากประจำ ซึ่งดอกเบี้ยเงินฝากประจำก็จะแบ่งเป็นดอกเบี้ยเงินฝากประจำ 3 เดือน 6 เดือน 12 เดือน และ 24 เดือน

ดอกเบี้ยสินเชื่อ หมายถึง ค่าใช้จ่ายในการกู้ยืมที่ผู้กู้ต้องจ่ายให้แก่ธนาคารหรือสถาบันการเงิน ตามอัตราที่สถาบันการเงินกำหนด

ดอกเบี้ยสินเชื่อลูกค้าชั้นดี (Minimum Loan Rate) หมายถึง อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่ธนาคารพาณิชย์ประกาศเพื่อคิดแก่ลูกค้าชั้นดีเป็นลูกค้าที่ธนาคารเชื่อมั่นว่ามีศักยภาพในการชำระคืนเงินกู้ หรือเป็นลูกค้ากลุ่มที่มีความเสี่ยงต่ำ มักจะทำธุรกิจกับธนาคารเป็นระยะเวลานาน หรือมีขนาดการทำธุรกิจร่วมกันเป็นปริมาณมาก

ดอกเบี้ยนโยบาย หมายถึง อัตราดอกเบี้ยที่ถูกกำหนดโดยธนาคารแห่งประเทศไทยโดยใช้เป็นเครื่องมือในการส่งสัญญาณการดำเนินนโยบายการเงินภายใต้กรอบเป้าหมายเงินเฟ้อของธนาคารแห่งประเทศไทย โดยมี คณะกรรมการนโยบายการเงิน เป็นหน่วยงานกำกับดูแลโดยใช้อัตราดอกเบี้ยขึ้นปรับขึ้นปรับลดเป็นอัตราดอกเบี้ยนโยบาย